

Peder Hedebøl: Spurv i tranedans. (Fremad, 1956). 139 s.

Egentlig gode er de erindringer ikke, som Københavns tidligere finansborgmester har skrevet. De går fra barndomstiden i et småkårs hjem på Jellingkanten og i Vejle frem til tiden efter befrielsen med hovedvægten på perioden som borgmester i København. Det første halvthundrede sider er de bedste med skildringer af livet som arbejder i provinsen, i hovedstaden, i Tyskland og U. S. A. Borgmestertiden er for en stor del formet som et opgør med ældre og yngre partifæller i Københavns kommunestyre; klarheden er her ikke særlig fremherskende, meget er kun halve antydninger, som muligvis forstås af en lille inderkreds, men som historisk kildekrift er indholdet for svævende til at få nogen blivende betydning.

Vagn Dybdahl.

Jul. Bomholt: Vinterlys. (Fremad, 1956). 232 s.

Anden del af Jul. Bomholts erindringer er som 1. bind (se »Jyske Samlinger«, s. 142 f.) billeder fra barndommen i Silkeborg. Det må straks siges, at »Vinterlys« i digterisk form og psykologisk formåen fuldt ud når på højde med »På vej til livet«, derimod er det som historisk kildekrift vel ikke så betydningsfuldt som det foregående bind. Det, der tilfredsstiller den snævert faglige interesse mest, er den fortsatte skildring af almue- og arbejderliv i provinsbyen i årene efter århundredskiftet (tidsfæstelsen er ikke helt sikker, selv om den russiske revolution 1905 nævnes), men i den retning er 2. del knap så givende som forgængerens. I anden henseende giver »Vinterlys« imidlertid noget meget værdifuldt, som hidtil har været savnet i historiske skildringer af socialdemokratiet, nemlig et levende indtryk af vanskelighederne ved overgangen fra den rene agitation til ansvarlig deltagelse i samfundets ledelse, her sognerådspolitikken og administrationen af fattiggassen; Bomholts fader står som repræsentant for de nye, realiteternes mænd, modsat den gamle landarbejderagitator, væver M. A. Madsen, hvis indsats på grund af den form, erindringerne har, ikke får den honnør, den har krav på, idet han blot skildres som drengen så ham, da han havde mistet taget i de yngre partifæller. Foruden væver Madsen (død 1921 som direktør i Jysk Husmands-Kreditforening) forekommer der af »historiske« personer A. C. Meyer på en hastig agitationsrejse; det er utvivlsomt et træfsikkert billede, som tegnes af hans urolige og flagrende gemyt. Det er imidlertid ikke alene som socialhistorisk kilde, Bomholts erindringer har interesse, de giver i ikke ringe grad en del af den personlige baggrund for de artikler i 1920'ernes »Rød Ungdom« og andet sted, der fuldt udformede i 1932 blev til »Arbejderkultur«; den, der skal skrive om 20'ernes og 30'ernes kulturdebat må bogstavelig talt begynde med Bomholts memoarer. Forhåbentlig overkommer han også selv at føre det begyndte værk så langt op i tiden.

Vagn Dybdahl.

H. C. Hansen og Jul. Bomholt: Hans Hedtoft. Liv og virke. (Fremad, 1955). 252 s.

Den bog, de to ministre har redigeret, er nok i meget på linie med de kendte »vennebøger«, men den er til forskel fra mange af disse samtidig et bidrag til dansk historie fra 1930 og op, som historikerne ikke vil kunne komme uden om. Hovedbidraget er J. O. Krag's godt 100 sider store afsnit »Manddomsger-

ning«, tiden fra tredivernes midte til døden, men dertil kommer en række mindre bidrag, hvoraf de fleste mest belyser Hedtofts personlighed og miljø.

Krags afsnit er en beundringsværdig præstation, skrevet på kort tid jævnsides med døgnets pligtarbejde. Det er ikke blevet panegyrik, men en oversigt over Hans Hedtofts arbejde fra 30'ernes forhold til nazisme og kommunisme over krigsårenes indsats og overvejelser til placeringen som det følgende årtis ledende politiker. Skildringen er bygget op med et fyldigt baggrundsstof, der medtager både den almene politiske udvikling og hovedtræk af samfundsforholdene, alt præget af forfatterens politiske erfaring, som tilføjer fremstillingen liv og ofte på virkningsfuld måde tjener til klarlægning af motiverne bag handlinger og beslutninger. Frendragningen af motiverne synes ellers at være fremstillingens svageste punkter, på en række områder er der kun tale om at konstatere Hedtofts synspunkter og handlinger, medens der ikke søges efter, hvad der bestemte dem. En anden svaghed forekommer det at være, at for meget forudsættes bekendt, en svaghed, som er fælles med »En bygning vi rejser«. Det kan måske nok gå i et arbejde, der henvender sig til historikere og politikere, blot at skrive i forbindelse med grænsespørgsmålet: »den [i 1946] 25 år gamle aftale mellem de to socialdemokratier«, men i en bog for en videre kreds burde der nok have været erindret om aftalens indhold, at de to socialdemokratier havde anerkendt den i 1920 »fastsatte grænse som lovligt gældende«, ligesom Hedtofts indignation over Knud Kristensens angivne uvidenhed ville stå klarere for læseren, hvis det samtidig var blevet sagt, at Stauning i sin tid havde redegjort for forhandlingerne i rigsdagen, hvor statsminister Neergaard udtrykte tilfredshed med resultatet; han havde i øvrigt også ladet statskassen dække de danske socialdemokraters rejseudgifter. Flere andre eksempler, hvor en forklaring havde været ønskelig, kunne nævnes, men her skal blot peges på et par, hvor noget mere udfyldning af teksten havde været på sin plads. Det er måske rigtigt at skrive om 1939-valget, hvor socialdemokratiet i forhold til 1935 gik tilbage fra 46,1 til 42,9 pct. af stemmerne, at det ret beset var et smukt resultat, men denne vurdering kræver alligevel nogen uddybning. Det kniber også at kapere et stykke som dette, hvor Hedtoft citeres »Ved nytårstid havde vi et sterlingtilgodehavende på ca. 200 mill. kr. I dag (maj 1946) har vi en gæld af mindst samme størrelse. Og efter objektive embedsmænds beregninger vil denne kortfristede valutagæld omkring 1. oktober være nået op på 600 mill. kr.«, til dette føjer forfatteren: »Dette var Hedtofts forudsigtelse, og den viste sig i det store hele rigtig«. Enten mangler der her noget, eller også var det ikke Hedtofts, men embedsmændenes forudsigtelse.

På en række punkter giver J. O. Krag gode oplæg til et videregående studium af tidens politiske historie. Eksempelvis kan nævnes hans omtale af Hedtofts forhold til Sergei Tschakotins trepilebevægelse, hvor Krag — modsat Poul Hansen, der i »En bygning vi rejser« reducerer Tschakotins indflydelse — lægger vægt på den påvirkning, Hedtofts propagandateknik modtog fra den russiske socialists agitationsteorier; en samlende undersøgelse af den politiske propagandas udvikling i den sidste menneskealder ville være meget ønskværdig. Nøje knyttet til Krags afsnit er Oluf Carlssons artikel »Rosenørns allé 14«, som skildrer Hedtofts arbejde i partikontoret, ikke mindst opbygningen af HIPA. Den har mindre end Krags bidrag karakteren af en historisk behandling og mere erindringernes præg, en hel del siges om Hedtofts synspunkter, mindre om den indflydelse, han øvede.

De øvrige afsnit er mindre og er for en stor del nærmest mindeord, blandt

disse udskiller der sig dog stykker, der simpelthen bør læses af den, der vil kende vor tids ledergeneration inden for socialdemokratiet. Det er oprigtige artikler, til tider med strøg af sproglig virtuositet. H. C. Hansen skildrer i »Ven og arbejdskammerat« sit forhold til Hedtoft, Erna Hedtoft Larsen skriver om det fælles barndomshjem, og Jul. Bomholt giver i »Den sidste vandring« et indtryk af samværet med Hedtoft den sidste aften, han levede, en skitse som både giver de to mænds personligheder og de vilkår, hvorunder politisk arbejde udføres. — Bogen om Hedtoft er et vægtigt bidrag til vor historisk-politiske litteratur.

Vagn Dybdahl.

A. Falk-Jensen og H. Hjorth-Nielsen: *Candidati og examinati juris 1736—1936. Candidati politices 1852—1936. Candidati actuarii 1922—1936*. II. (Gad, 1955). 440 s.

Af det fortræffelige håndbogsværk, hvis første del er anmeldt i Jyske samlinger Ny række, III bd., 2. hefte, er allerede udkommet et nyt bind (Gaarmann-Køster). Det følger nøje det foregående, og dets spændvidde lader ane, at der i al fald skal mindst to bind mere til, før afslutningen er nået. Selv om det er noget, der ikke kan ændres ved, er der måske alligevel grund til at påpege, at det ville have været praktisk, om der i teksten på en eller anden måde umiddelbart kunne have været skelnet imellem de tre grupper. Det er især for statistisk arbejde en betydelig ulempe, at benytteren er tvunget til blot for at udskille en enkelt af dem at skulle gennemse samtlige biografier.

Finn H. Lauridsen.

Henry Bruun: *Dansk historisk bibliografi 1943—47*. (Dansk hist. Forening, 1956). 594 s.

Udgivelsen af denne bibliografi må hilses med tilfredshed af danske historikere, ikke alene på grund af dens kvalitet, men også fordi den bryder det dødvande, der i lang tid har hersket i den bibliografiske betjening af historieforskningen, som ellers er en nødvendighed for arbejdets trivsel. Det er at håbe, at femårsbibliografierne nu vil komme regelmæssigt, og at tiden 1912—42 snarest må blive dækket. En række prøver i den nu udsendte bibliografi har overbevist om den utrolige flid og sporsans, som ligger bag arbejdet. Systematiseringen er stort set den samme som i Erichsen og Krarup, selv om den undertiden kan forekomme noget snørklet, har dette dog mindre at sige, når man blot kender den; den særlige udskillelse af Sønderjylland vil dog ofte være upraktisk i det lange løb, hvor også tiden efter 1920 drages ind i historisk belysning. Krydshenvisninger forekommer i en vis udstrækning, men burde sikkert i højere grad have været taget i anvendelse. En artikel »Arbejderbevægelsen i Skive fra 90erne til 1926« står under partihistorie, den kunne måske også have stået under »Politisk lokalhistorie« eller under Skive i topografien (topografien synes i hvert fald at være en usikker gruppe), krydshenvisninger vil bøde meget på disse forhold, og selv om man med aldrig så stor sikkerhed kan gennemføre en systematisering, når man har artiklen for sig og har betjent systemet dagligt gennem årtier, så kan man ikke vente den samme sikkerhed og rutine hos benytterne, som nok kunne have behov for henvisninger. En hjælp i den retning ville det også være, om man i næste bind gav en rede-gørelse for det anvendte system.

Vagn Dybdahl.